

Anarhija i antropologija

Kevin Tucker

2003.

Sadržaj

Uvod	3
Pogled stranca: iznutra i sa strane	3
Stvaranje stvarnosti	4
Katalogizacija osvajanja	5
Revolucionarni potencijal	6

„Moderni pljačkaši grobova iskopali su ostatke tih božanstava i izložili ih u staklenim kavezima rezervisanim za Pozitivne Dokaze. Pljačkaši grobova su iskoristili te kaveze sa kostima da bi iz ljudskog sećanja proterali sve priče drugačije od njihovih. Ali, njihove priče bile su dosadne, za razliku od beskrajnog mnoštva tih drugih priča, jer nisu govorile ni o čemu drugom osim o samim pljačkašima grobova.“ – Fredi Perlman, *Against His-Story, Against Leviathan*, 1983.

„Prvo idu arheolozi, onda buldožeri.“ – Tereza Kinc (Teresa Kintz), arheolog, intervju sa Kevinom Takerom, *Species Traitor* #3, 2003.

Uvod

Po rečima Tereze Kinc, antropologija – kao opšte polje koje obuhvata biološku/ fizičku antropologiju, kulturnu antropologiju, arheologiju i lingvistiku – jeste oruđe civilizovanih. Radikalni antropolog Stenli Dajmond je pisao: „Civilizacija počinje osvajanjem na strani i porobljavanjem kod kuće.“ (Stanley Diamond, *In Search of the Primitive: A Critique of Civilization*, „Introduction: Civilization and Progress“, 1974). Uloga nauke bila je da opravda i usavrši osvajanje i represiju, što važi i za antropologiju. Ipak, upravo kroz radove antropologa (uz njihovu namernu ili nehotičnu pomoć) stekli smo veće znanje o čoveku-životinji i anarhističkim odnosima u kojima smo živeli tokom 99% našeg postojanja kao vrste. Tako smo se našli u situaciji da se oslanjamo na oruđe civilizatora, u isto vreme nastojeći da uništimo njihov mentalni i fizički sistem u celini.

Pogled stranca: iznutra i sa strane

Prvi antropolozi su radili uglavnom na osnovu izveštaja konkvistadora, misionara i putnika koji su kući donosili vesti o „divljacima“ izvan dometa Civilizacije. Osvajači su za „primitivne“ imali dve opcije: da ih zbrišu sa lica zemlje ili da ih asimiluju, što je, istorijski posmatrano, imalo slične posledice. Asimilaciju su sprovodili misionari i oni koji su izračunali da im ti ljudi više vrede živi (kao robovi) nego mrtvi, iako je i to teško razlikovati. Misionari su više nastojali da „divljake“ civilizuju i stupe s njima u prijateljske odnose, privodeći ih istini svog jednog i jedinog Boga.

Istorija je uglavnom bila samoobjašnjavajuća priča o usponu ka Civilizaciji preko stadijuma „divljaštva“ i „varvarstva“. Najveći obrt je došao s Francom Boasom, koji se, negde na prelazu iz XIX u XX vek, fokusirao na direktna terenska istraživanja. Boas, nemački imigrant u SAD, bio je svedok brzog i temeljnog pokolja američkih urođenika. Bio je svestan da će svo znanje urođenika nestati zajedno s njima, pa je svoj antropološki rad usmerio na detaljno beleženje nasleđa tog sveta pre nego što ovaj bude uništen.

Boasov rad je naglasio značaj opisivanja i katalogizacije aspekata ljudskih bića. To je pristup svih naučnika. Uprkos dobrim namerama, rad Franca Boasa i njegovih sledbenika ostao je čisto subjektivan. Kada opisujete ono što vidite to teško može da prođe kao „objektivno“. Najviše što može da vam se desi je da „zajašete ogradu“, kako je to govorio nemački filozof Hans Peter Duer, misleći na situaciju osobe koja pokušava da shvati jednu stvarnost i da je prevede u neku drugu stvarnost. Ta osoba uvek ostaje negde između, obeležena svojom kulturom i samim tim sposobna da druge kulture posmatra samo iz tog ugla. Duer je naglašavao da nema „naučnog metoda“ koji makar iz daleka može da postigne ono što obećava. U ovom slučaju, reč je o antropologiji koja

pokušava da prouči ponašanje ljudskih bića, ali koja uvek ostaje „istraživanje ljudi u krizi od strane ljudi u krizi“, kako je to govorio Stenli Dajmond.

Proces koji započeo Boas nastavio je i dalje razvio poljski antropolog Bronislav Malinovski, koji je nekoliko decenija kasnije započeo istraživanje stanovnika Trobrijanskih ostrva iz Papue Nove Gvineje. Njegova terenska istraživanja su se neočekivano odužila, jer je u nastojanju da izbegne deprotaciju za vreme Prvog svetskog rata odlazio ka sve udaljenijim ostrvima. Vremenom je ušao u kulturu Trobrijanaca, što je kasnije definisao kao položaj „učesnika-posmatrača“. Odmah se prisećamo Duera: vidimo jednog naučnika, Malinovskog, koji se donekle uključio u jedno „primitivno društvo“ pre nego što se vratio u Evropu. Znajući da njegov položaj nije trajan, drugom nogom je uvek bio izvan kulture koju je istraživao.

Ne kažem da to njegov rad lišava svake vrednosti, samo osećam da kada posmatramo te slučajeve treba da budemo svesni ovih detalja. Ta vrsta „posmatranja“ počiva na naučnoj veri u objektivnost, na uverenju da se celina jedne kulture može sagledati i razumeti s neutralnog staništa. Francuski antropolog Klod Levi-Stros je bio svestan toga, tvrdeći da je nauka i dalje mit, ali da u sebi ipak nosi mogućnost otkrivanja „činjenične stvarnosti“. On kaže: „Nauka nam nikada neće dati sve odgovore. Sve što možemo da uradimo je da polako uvećavamo broj i kvalitet odgovora do kojih možemo da dođemo, što, verujem, možemo da postignemo samo kroz nauku.“ Čak nas i ova prilično liberalna trvdnja ostavlja sa sumnjom u „tvrde činjenice“, s tim što je Levi-Stros, uprkos svom osporavanju „scijentizma“, očigledno ostao na njegovim pretpostavkama.

Prema tome, potrebno je da pozitivne nalaze antropologije prihvatimo odvojeno od pretpostavki Civilizacije. Ono što smo naučili od antropologije i kroz bavljenje problemima s kojima se danas suočavamo jeste da smo mi „suštinski ljudi pleistocena“, lovci-sakupljači. Anarhoprimitivistička kritika je ovu tvrdnju prihvatila krajnje ozbiljno; ona polazi od saznanja da je civilizacija skorašnji izum i da su posledice pripitomljavanja samo znak hitne potrebe za povratkom načinu života koji je oblikovao naše biće tokom nekoliko stotina hiljada godina (verovatno i duže). Zato ne treba da odbacujemo tu vrstu informacija, jer se one direktno obraćaju potisnutim lovcima-sakupljačima u svim civilizovanim ljudima. Potrebna je samo svest o ograničenjima tog suvog scijentizma koji prožima većinu antropoloških istraživanja.

Stvaranje stvarnosti

U svojoj knjizi *Crvena zemlja, bele laži* (Red Earth, White Lies, 1995) naučnik Vajn Deloria Mlađi (Vine Deloria Jr.), inače pripadnik narodu Su (Lakota/ Sioux), otvorio je pitanje „mita o naučnoj činjenici“. Njegov namera je bila osporavanje dobro poznate teorije po kojoj su američki urođenici došli na ovaj kontinent preko Beringovog morezua tokom poslednjih 20.000 godina (što je jedna od opreznijih procena). Za Deloriju i druge američke urođenike (iako ne za sve), ta teorija, prihvaćena kao „činjenica“, jeste rasistička. Neki su tu knjigu napali kao tendenciozan pokušaj da se „argumentima“ potkrepe sporovi oko „vlasništva nad zemljom“. Meni je, kao anarhisti, pogled na zemlju kao nečije „vlasništvo“ potpuno stran, ali mogu da razumem tu vrstu zakonskih zahteva američkih urođenika u njihovoj borbi protiv američkih vlasti. Nezavisno od toga, knjiga dosnosi mnogo drugih argumenata vrednih razmatranja.

Ono što Deloria opisuje u svojoj knjizi je način na koji je antropologija, kao nauka, probirala koje će „dokaze“ proglasiti za „činjeničnu stvarnost“ (iako je i sam Deloria, kao naučnik, upao u istu klopku). Tu se otvara ozbiljno pitanje naučnog razumevanja u celini, koncepta „apsolutne

istine“ koji prožima sve aspekte tog pristupa (ta ovisnost o „apsolutnoj istini“ jedan je od razloga zašto bih većinu naučnih pristupa mogao da opišem kao oblik religije). Naime, za „stvarno“ se proglašava samo ono što se uklapa u pojam „činjenice“ u skladu s definicijom posmatrača. Mnogi ljudi su tek nakon napornog preispitivanja shvatili da je nauka samo teoretisanje, pa tako i čuvena teorija o ljudima koji su na ovaj kontinent došli preko Beringovog moreuza. Ne želim da se ovde svrstavam na stranu „nauke“ ili na stranu „urođenika“ (budući da nijedna zapravo ne postoji) već samo smatram da je naučna „činjenica“ ograničila našu sposobnost da sagledamo druge mogućnosti.

Problem, kako ga ja vidim, nije u tome da se razluči „ispravno“ od „pogrešnog“ već da se shvati da je ovde reč o sistemu koji počiva na takvim sumnjivim vrednostima i koji je u stanju da ih nametne drugima. Slično kao i Tereza Kinc, nisam zainteresovan da se s nekim rvem oko bilo kakvih mitova; samo osećam da je mitska, ekološka svest važna za raspripitomljavanje naših života, o čemu će ovde biti još reči. Antropologija može da bude važna samo ako pomaže u demontiranju svih tih univerzalnih i institucionalizovanih mitova koji podupiru i održavaju civilizaciju.

Katalogizacija osvajanja

Istorija arheologije nije bitno drugačija od istorije ostalih grana antropologije. Metod posmatranja koji je Malinovski uveo u antropološka terenska istraživanja leži i u osnovi arheoloških iskopavanja. Sve do Darvinove knjige *Poreklo čoveka* (1859) arheolozi nisu bili na kraj pameti da priznaju neku drugu prošlost osim onih 6.000 godina koliko je Crkva dopuštala od trenutka „postanka“. U tom novom svetu, tek je Boasova kritika izmenila pravac dotadašnjih iskopavanja. Arheološka iskopavanja, u obliku koji nam je danas poznat, započela su tek šezdesetih godina XX veka, radovima Luisa Binforda, koji je koristio tehniku datiranja na osnovu radioaktivnog ugljenika (nastala 1947); tek tada se počelo sa eksplicitnom primenom evolucionističke teorije, kulturalnih i ekoloških koncepata i teorije sistema.

Arheologija je istraživanje prošlosti na osnovu materijalnih ostataka. Radovi arheologa mogu biti korisni samo u kontekstu u kojem se namena određenih ostataka procenjuje na osnovu njihovog korišćenja kod nekih skorije istraživanih naroda ili na osnovu uobičajene upotrebe sličnih materijala. Ono što arheolozi u stvarnosti zaista moraju da utvrde je tačna lokacija određenih stvari u zemlji. Njihov rad je bukvalno iskopavanje prošlosti i teoretisanje o implikacijama tih iskopina. To je u mnogo čemu nezahvalan posao, često ograničen na puke spekulacije; ali, kao što naglašava Tereza Kinc, iz njega, uprkos svim nedostacima, može da se sazna mnogo toga. Neki od tih nalaza ugrađeni su u kritiku civilizacije koju su razvili ljudi poput Džona Zerzana, Džereda Dajmonda i Klajva Pontinga.

Ono što smatram problematičnim jeste relevantnost celog tog pristupa. Ne vidim nikakvu svrhu u odbacivanju konsekvenci tako prikupljenih saznanja koja ukazuju na probleme svojstvene civilizaciji, ali mislim da treba imati u vidu i onu tačku u kojoj taj pristup postaje sam sebi svrha. Ne kažem da treba odustati od potrage već da takva istraživanja mogu lako da postanu važnija od mogućnosti na koje ukazuju. Dok sam pisao o tome Terezi, proganjala me je uvek ista misao; znamo do koje mere civilizacija sjebanja i da to nije način života kroz koji se odvijao ekološki razvoj ljudske vrste; ali, dokle ćemo to samo ponavljati pre nego što nešto preduzmemo? Ne optužujem sve te ljude zbog njihove neaktivnosti, samo izražavam svoju zabrinutost.

Kada razmišljam o antropologiji, stalno imam na umu ljude poput Boasa, koji su bili zaokupljeni beleženjem i katalogizacijom svih problema civilizacije. Prisećam se i jedne fotografije iz vijetnamskog rata, na kojoj trojica američkih vojnika siluju jednu Vjetnamku. Ratni fotograf (kao i fotografi i novinari uopšte) ograničio je svoju aktivnost na stalno beleženje destrukcije, možda u nadi da će ta svedočanstva potaći druge na akciju. Ali, dokle ćemo samo prikupljati takva svedočanstva u nadi da će neko drugi napraviti prvi korak? Antropolozi po mnogo čemu podsećaju na tog ratnog fotografa: i oni posmatraju destrukciju koja se odvija pred njihovim očima i samo je beleže. Možda je i to posledica uspešnog pripitomljavanja koje je ljude lišilo osećaja da imaju bilo kakav uticaj na stvarnost; ali, moji motivi ostaju čisto revolucionarni. Još jednom pitam, dokle ćemo biti samo nemi posmatrači uništavanja našeg jedinog doma i samog života, pre nego što preduzmemo nešto? Mislim da antropologija može da posluži kao oružje u borbi protiv civilizovane „stvarnosti“, ali plašim da nas insistiranje na naučnom diskursu može lako pretvori u puke posmatrače-učesnike destrukcije.

„Prvo idu arheolozi, onda buldožeri“, kaže Tereza Kinc. To nas postavlja pred ozbiljne dileme. Možda ipak вреди pokušati izvući nešto pozitivno iz toga, spasiti makar neke parčice ljudske prošlosti, pre nego što ih pristalice progressa preoru i unište? Da li arheologija može da posluži kao brana progressu ili su iskopavanja samo drugi način za čišćenje terena, bez obzira da li iza njih stupaju ili ne stupaju zagovornici „razvoja“? Ono što me zanima je kako da zaustavimo destrukciju u samom početku, umesto da se samo tešimo kako smo iz te situacije uspeli da izvučemo najbolje.

Revolucionarni potencijal

Radovi radikalnih antropologa, poput Tereze Kinc, Pjera Klastra, Maršala Salinsa, Ričarda B. Lija i Stenlija Dajmonda (da navedem samo nekoliko njih), od vitalnog su značaja za živu anarhističku kritiku i akciju. Otkrića antropologije suviše su važna da bi bila olako otpisana; osim toga, ohrabruje činjenica da sve više ljudi unutar te discipline uviđa potencijalni značaj svog rada. Ipak, jednako je važno da se ta otkrića ne tretiraju kao puki „nalazi“ i „dokazi“. Da bismo otišli dalje od civilizacije biće nam potrebna sva saznanja koja mogu da probude divljinu koja spava u svakome od nas. Antropologija će biti živa sve dok nam se obraća na taj način i sve dok budemo u stanju da je na taj način koristimo, ne zatvarajući se u nju.

Isto važi i za istoriju i druge nauke. Lično, smatram da su radovi evolucionističkih teoretičara bili važni za odbacivanje naučne mitologije religioznih osvajača; ipak, kao ljudsko biće koje pokušava da ponovo postane divlje, moram da postavim pitanje potencijala njihovih dostignuća. U kojoj meri je važno da „spoznamo“ sve detalje cele svoje prošlosti? Ono što je važno jeste mitološka (neinstitucionalizovana) svest, koja nam otkriva naše mesto unutar zajednice života. Uspeh civilizacije počiva na svođenju našeg bića na bedne ostatke onoga što smo bili nezavisno od nje.

Ono što pokušavam da afirmišem nije namerno ignorisanje određenih saznanja već pitanje šta sve čini čoveka-životinju? Po mom shvatanju, samo mitska, nezapisana svest može da teče uporedo sa svetom i da od njega dobije ono što mi pokušavamo da dobijemo od istorije i nauke, u nadi da je taj pogled na svet o kojem teoretišemo moguće lišiti subjektivnih implikacija. Pitanje koje se ovde postavlja jeste kako da *odavde* stignemo *tamo*; kako probuditi tu primalnu svest koju je pripitomljivanje civilizacije potisnulo radi opravdavanja i nastavljanja osvajanja i izrabljivanja? Stalno se suočavamo sa pitanjem kako upotrebiti ta sredstva koja oblikuju stvarnost civilizacije

u nameri da je uništimo? Tu mogu samo da ukažem na ono što smatram problematičnim; u ovom slučaju, to znači odsustvo svake apsolutne vere u nauku, uključujući i antropologiju, usvajanje svega što se obraća mom biću, ali bez apsolutnog odbacivanja onoga što me se neposredno ne tiče.

Ova rasprava bi se mogla proširiti na pitanje kako iskoristiti sva ta saznanja nezavisno od sistema koji ih je proizveo? Mislim da pobuna protiv civilizacije podrazumeva i pobunu protiv njenog scijentizma (Razuma). Na svom putu ka anarhiji moraćemo da dovedemo u pitanje sve „svete kравe“ koje obeležavaju stazu predviđenu za „razumno nezadovoljstvo“, ukoliko zaista želimo da se vratimo svom primalnom biću.

Kevin Taker, 2003. www.blackandgreenpress.org

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Kevin Tucker
Anarhija i antropologija
2003.

Anarchy and Anthropology, Species Traitor #3, 2003.
http://theanarchistlibrary.org/HTML/Kevin_Tucker__Essays_from_Species_Traitor.html
Preveo Aleksa Golijanin, 2004. <http://anarhija-blok45.net1zen.com>

anarhisticka-biblioteka.net